

ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ НА СЕДЕФЧЕ

Изготвил: д-р Станко СТАНЕВ
sdstanev@abv.bg
GSM: 0887 307 727

ЗНАЧЕНИЕ, ПРОИЗХОД, РАЗПРОСТРАНЕНИЕ, ДОБИВИ

Седефчето като билкова култура е познато от хилядолетие и половина в Европа. Изсушените стъбла със съцветията и листата или само листата в народната медицина се използват за лечение на много заболявания. Дрогата от седефче представлява компонент на чайовите смеси, предназначени срещу високо кръвно налягане и срещу жлъчнокаменни болести, а също така се използва и като суровина за много фармацевтични препарати и парфюмни композиции.

Седефчето се среща в диво състояние в Средиземноморието и на Кримския полуостров.

У нас има ограничено разпространение. Расте по сухи, каменливи и скалисти места, из храсталаци и редки гори по Черноморското крайбрежие, Североизточна България, Тракийската низина и Родопите до 400 м надморска височина. Седефчето е защитен вид съгласно Закона за биологичното разнообразие, забранен за събиране от дивата природа. Включен е и в Червената книга на България.

На по-големи площи се култивира в Германия, Холандия, Полша, Австрия и Италия. На много места се отглежда и като градинско цвете.

Седефчето е в групата на онези билкови култури, които са в състояние да синтезират и натрупват много лечебни вещества. В най-големи количества (до 1-2%) растенията натрупват флавоноиди със спазмолитично действие, най-вече под формата на рутин. В листата се натрупват 0,1-0,9% кумаринови съединения и фуранови кумарини. Неприятната миризма на растението се дължи на натрупването на 0,3-0,7% етерични масла в порите на стъблото. Основни компоненти на това масло са метил-хептил-тенкетон (70%) и метил-нонил-кетон (20%). В седефчето се съдържат или образуват 0,2% хинолинови, фуранхинолинови и акридонови съединения, а също така и отровни алкалоиди.

От проведени у нас проучвания е установено, че добивите сурова маса от 1 дка се движат от 700 до 900 кг. Съдържанието на етерично масло е от 0,11 до 0,13%.

БОТАНИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Седефчето е многогодишно растение.

Кореновата му система е дървовидна, силно разклонена, с жълто-кафяв цвят, проникваща на голяма дълбочина (до 60-80 см).

Стъблата са изправени, достигат на височина 50-100 см, гъсто разклоняващи се. Едногодишните клонки, подобно на листата, са сиво-зелени, с пепелно-оловен оттенък.

Листата са сложни, текоперести, с различни по големина листенца.

Цветовете имат четирилистна чашка. Венчето също е четирилистно със зеленикаво-жълта окраска. Тичинките са осем.

Плодът е четириделна кутийка. Семената са триръбести, бъбрековидни, тъмно-кафяви или кафяво-черни. Теглото на 1000 семена е 2,05-2,19 грама.

СИСТЕМАТИКА И СОРТОВЕ

Седефчето */Ruta graveolens L./* е многогодишно растение от семейство *Rutaceae*.

АГРОБИОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

Изисквания към светлина и топлина. Седефчето е култура, която изисква много слънчева светлина и топлина. Може да се развива успешно в условията на цялата страна, но най-добри добиви дава само в по-топлите и сухи райони.

Изисквания към влагата. Седефчето е сухоустойчиво растение.

Изисквания към почвата. Негативно влияние върху развитието му оказват студените, наводнени и сенчести почви. Обича преди всичко структурните, леснозатоплящи се почви, най-често с южно изложение. С успех може да се отглежда върху варовити, с добър воден баланс почви, добре снабдени с хранителни вещества.

ОСОБЕНОСТИ НА РАСТЕЖА И РАЗВИТИЕТО

Оптималната температура на покълването е 12-15°C, а времето за покълване е 17-26 дни. Първоначалното развитие на растенията е много бавно, поради което създаването на нови насаждения става само с използването на разсад. Многогодишните растения обикновено започват да нарастват рано през пролетта (началото или средата на месец март). Първите цветове се появяват още в началото на месец май, а пълният цъфтеж протича около средата на месец юни.

Културата се прибира обикновено в края на юли или началото на август. При промишлено отглеждане развитието на седефчето постепенно започва да се забавя от шестата година.

ИЗБОР НА МЯСТО И СЪЗДАВАНЕ НА НАСАЖДЕНИЕ

Място в сеитбообръщението. Седефчето се отглежда на едно място 6-8 години, поради което предходната култура трябва да се избира по такъв начин, че цялата обработваема площ да бъде практически напълно освободена от многогодишни плевели.

Добри предшественици са различните зърнени култури или окопните с по-къс вегетационен период, наторени много добре. Седефчето е добър предшественик само за зърненожитни култури, тъй като оставя след себе си значителни количества органични остатъци от корените, които затрудняват обработките.

Обработка на почвата. В зависимост от срока на засаждане на културата, предварителната подготовка на почвата се извършва в края на лятото или през есента. Операциите по подготовка на площта - дълбока оран на 30-35 см, подравняване на площта, култивиране или брануване са същите, каквито се прилагат при настаняването на многогодишните култури. Особено важно от тези мероприятия е подравняването. То се налага поради това, че най-малкото задържане на повърхностни води на неравния терен довежда до бързо загиване на растенията още след засаждането им.

РАЗМНОЖАВАНЕ И ЗАСЯВАНЕ

Седефчето се размножава от семена. Те могат да се засяват директно със сеитбена норма 0,500-0,600 кг/дка при дълбочина 2-3 см или за производство на разсад в открити лехи.

Поради бавното нарастване на растенията в началните фази на развитието се препоръчва създаването на новото насаждение да става с предварително произведен разсад.

Времето за засяване на семената практически зависи от сроковете на засаждането. При необходимост от засаждане през есента или края на лятото, семената се засяват през април-май, а при засаждане на разсада през пролетта – през юни - юли.

Сеитбата се извършва разпръснато или на редове на много добре подготвени легла на лехи с ширина 1 метър. Оптималната дълбочина на сеитба е 1,5-2 см. След засяването задължително се осигурява поливане чрез дъждуване и периодично плевене.

Сеитбената норма е 2-2,5 кг/дка, като за засаждането на 1 декар насаждение е необходим разсад от 8-12 м².

За разсаждане се използва разсад с дължина 20-25 см с добре развити корени и стъбло. Схемата на засаждане е 70 см между редовете и 30 см в реда (между растенията). Оптималната гъстота е около 5000 бр/дка.

След разсаждането е необходимо да се извърши поливка за прихващане. Важно условие за добри резултати при есенното засаждане е то да се извършва по-рано (месец септември), за да могат растенията да се вкоренят добре и успешно да презимуват.

ОТГЛЕЖДАНЕ

Торене. Седефчето е много капризна култура, изискваща значителни количества хранителни вещества. За получаването на високи добиви е необходимо почвата да бъде добре запасена с лесно усвоими хранителни вещества. Преди основната обработка е необходимо внасянето поне на 3500-4000 кг/дка органичен тор, 50-60 кг/дка суперфосфат и 40-50 кг/дка калиев тор. Рано напролет, в началото на вегетацията, всяка година се внася по 30-35 кг/дка изкуствен тор съдържащ азот. В зависимост от състоянието на насаждението и концентрацията на хранителни вещества в почвата, се препоръчва след първата коситба подсилване с допълнителни количества азотни торове.

Грижи през вегетацията. Грижите са насочени към създаване на оптимални условия за отглеждане на седефчето, съобразени с неговите биологични изисквания. Мероприятията по поддържане на насажденията се състоят в подсигуряване на необходимите хранителни вещества в почвата, междуредови (3-4 пъти през вегетацията) и вътрередови обработки (2-3 пъти) за унищожаване на плевелите и разрохкване.

През сухи периоди през годината може да се извършват и няколко поливки.

Борба с болести и неприятели. Седефчето няма икономически важни болести и неприятели, които да нанасят големи щети. Ето защо не се прилагат мероприятията по растителна защита за борба с тях.

ПРИБИРАНЕ

Прибира се вегетативната надземна част на седефчето на възраст една година. Най-висока е концентрацията на активно вещество в растенията в началото на цъфтежния период в края на май и началото на юни.

След коситбата на надземните части седефчето отново израства, и при наличието на благоприятни условия за развитие до края на годината цъфти още веднъж. Ето защо преди настъпването на студовете през месец октомври може да се извърши още една коситба.

Растенията се прерязват непосредствено над вече втвърдената част, обикновено на височина 12-15 см от земята. Прибирането може да се извършва както ръчно (със сърп), така и със силажкомбайн, след което зелената маса се суши на сянка или в сушилни инсталации. Доброкачествени дроги със сивозелен цвят и силен аромат се получават само след прилагане на изкуствено сушене.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

При допир растението може да предизвика раздразнения на кожата дължащо се на действието на етеричните масла в него. Препоръчва се с него да се работи с ръкавици.